

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



۹۲۱۱۶۰۱۸

دانشگاه شهید چمران اهواز
دانشکده الهیات و معارف اسلامی

پایان نامه کارشناسی ارشد الهیات
گرایش فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

مبانی فقهی ساخت و استفاده از سلاح هسته ای

استاد راهنما:

دکتر عبدالحسین رضایی راد

استاد مشاور:

دکتر سید حسین آل طاها

نگارنده:

محمود حزبه زاده

آذرماه سال ۱۳۹۲

تقدیم به روح مقدس حضرت ابوالفضل العباس (علیه السلام)

که عنایات حضرتش مشکلات مسیر زندگی را برایم تسهیل نمود.

تقدیر و تشکر از همسر

که سایه مهربانیش سایه سار زندگیم می باشد، او که اسوه صبر و تحمل بوده و مشکلات مسیر را برایم آسان نمود.

با تشکر و سپاس از استاد گرامی و پر مایه ام جناب آقای دکتر رضایی راد که زحمت راهنمایی این پایان نامه را قبول کردند.

با تشکر و سپاس از استاد گرامی و پر مایه ام جناب آقای دکتر آل طاها که زحمت مشاوره این پایان نامه را قبول کردند.

با تشکر و سپاس خالصانه از اساتید دوره کارشناسی ارشد که از محضر پر فیض تدریستان بهره ها بردم.

با امتنان بیکران از مساعدت های بی شائبه ی دوست گرامی ام جناب حجت الاسلام علی رادمهر که اینجانب را در تهیه پایان نامه یاری نمودند.

نام خانوادگی: حزبه زاده	نام: محمود	شماره دانشجویی: ۹۰۱۶۰۰۱
عنوان پایان نامه: مبانی فقهی ساخت و استفاده از سلاح هسته ای		
استاد راهنما: دکتر عبدالحسین رضایی راد		
استاد مشاور: دکتر سید حسین آل طاها		
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: الهیات	گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی
دانشگاه: شهید چمران اهواز	دانشکده: الهیات و معارف اسلامی	گروه: فقه و مبانی حقوق اسلامی
تاریخ فارغ التحصیل: ۹۲/۹/۲۷		تعداد صفحات: ۱۷۲
کلید واژها: انرژی هسته ای - کاربردهای صلح آمیز - کاربردهای نظامی - سلاح		
<p>چکیده</p> <p>انرژی هسته ای از جمله انرژیهای پاک محسوب می شود. امروزه استفاده از انرژی هسته ای به عنوان یکی از ضروری ترین مسائل زندگی بشریت به حساب می آید. در یک تقسیم بندی کلی، کاربرد های انرژی هسته ای در دو بخش نظامی و غیر نظامی با اهداف صلح جویانه قرار می گیرد. در خصوص کاربردهای انرژی هسته ای در بخش نظامی سوال اساسی این است که مبانی ساخت و استفاده از سلاح هسته ای کدامند؟ این تحقیق در صدد است به این سوال اساسی پاسخ دهد. برای این کار نظریات فقها در این خصوص بررسی شده و آیات و روایات و سیره معصومین (ع) مورد دقت نظر قرار گرفته است. نتایج حاصل از این تحقیق در فصل دوم و سوم نشان می دهد که حکم اولی ساخت سلاح هسته ای با استناد به اصل عملی برائت، جواز یا اباحه می باشد. حکم ثانوی آن نیز به واسطه پذیرش پیمان منع گسترش سلاح های هسته ای (NPT) عدم جواز و حرمت است. درباره حکم فقهی کاربرد سلاح های هسته ای هم باید گفت ادله ای مانند حرمت نسل کشی، اصل منع تعدی، سیره نظامی پیامبر اکرم(ص)، قاعده لاضرر، قاعده وزر و قاعده اثم بر حرمت استفاده از سلاح های هسته ای در جنگ دلالت می کنند.</p>		

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۳	فصل اول: کلیات
۴	بیان مسأله
۴	اهداف:
۵	سوالات تحقیق
۵	سوالات اصلی:
۵	سوالات فرعی:
۶	فرضیه های تحقیق
۶	فرضیه های اصلی
۶	فرضیه های فرعی
۷	پیشینه موضوع:
۷	شرح روش اجرای تحقیق:
۸	جنبه های نوآوری تحقیق:

۹	فصل دوم: مفهوم شناسی
۱۰	گفتار اول: انرژی هسته ای و کاربردهای آن
۱۰	۱- چستی انرژی هسته ای
۱۱	۲- کاربردهای صلح آمیز انرژی هسته ای
۱۱	۲-۱ تولید الکتریسیته
۱۳	۲-۲ کاربرد های پزشکی و بهداشتی
۱۶	۲-۳ کاربردهای صنعتی
۱۷	۲-۴ کاربرد در دامپزشکی و دامپروری
۱۹	۲-۵ کاربرد در بخش صنایع غذایی و کشاورزی
۲۲	۲-۶ کاربرد در مدیریت منابع آب
۲۲	۲-۷ کاربرد در باستان شناسی
۲۳	۲-۸ کاربرد در امنیت
۲۴	۲-۹ کاربرد در اکتشافات
۲۴	۳- کاربردهای نظامی انرژی هسته ای
۲۴	۳-۱ تولید بمب اورانیومی
۲۵	۳-۲ تولید بمب پلوتونیومی
۲۶	۳-۳ تولید بمب نوترونی
۲۷	۳-۴ تولید بمب هیدروژنی
۲۹	گفتار دوم: چستی بمب هسته ای
۲۹	۱- بمب هسته ای چیست؟
۳۰	۲- تاریخچه سلاح های هسته ای
۳۲	۳- بمب هسته ای چگونه منفجر می شود؟

- ۴- مشخصات انفجار هسته ای ۳۵
- ۴-۱ نور انفجار ۳۵
- ۴-۲ تشعشع حرارتی ۳۶
- ۴-۳ تشعشع هسته ای ۳۶
- ۴-۴ موج انفجار ۳۷
- ۴-۵ منطقه انفجار ۳۷
- ۵- تأثیرات زیانبار بمب هسته ای ۳۸
- ۵-۱ آثار تخریبی انفجار هسته ای ۳۸
- ۵-۲ تأثیرات نامطلوب بر بهداشت و سلامت انسان ۳۹
- ۵-۳ تأثیرات نامطلوب بر حیات جانوری و گیاهی ۴۱
- فصل سوم: مبانی فقهی ساخت سلاح های هسته ای ۴۳
- گفتار اول: بررسی ادله حرمت ساخت سلاح های هسته ای ۴۴
- 1- استدلال به روایت امام صادق (ع) ۴۴
- ۱-۱ بیان روایت ۴۴
- ۱-۲ ترجمه روایت: ۴۵
- ۱-۳ معنای لغوی صنعت: ۴۷
- ۱-۴ معنای فساد محض: ۴۷
- ۱-۵ معنای عبارت « وَ لَا يَكُونُ مِنْهُ وَ لَا فِيهِ شَيْءٌ مِنْ وُجُوهِ الصَّلَاحِ » ۴۸
- ۱-۶ مراد از «جَمِيعُ التَّقْلُبِ»: ۴۸
- ۱-۷ بیان استدلال: ۴۸
- ۱-۸ توضیح استدلال: ۴۸
- ۱-۹ بررسی دلیل: ۴۹

- ۴۹..... 2- وجوب وفای به عهد در پیمان NPT..... ۴۹
- ۴۹..... ۲-۱ چپستی NPT..... ۴۹
- ۵۱..... ۲-۲ مفاد پیمان NPT..... ۵۱
- ۵۱..... ۲-۳ تاریخ پیوستن ایران به معاهده‌ی NPT..... ۵۱
- ۵۲..... ۲-۴ وجوب وفای به عهد در روابط دیپلماسی..... ۵۲
- ۵۳..... ۲-۵ ادله وجوب وفای به عهد در مقابل کفار و مشرکین..... ۵۳
- ۶۱..... ۲-۶ چند نمونه تاریخی:..... ۶۱
- ۶۲..... ۲-۷ بررسی دلیل:..... ۶۲
- ۶۳..... ۳- وجوب دفع ضرر محتمل..... ۶۳
- ۶۳..... ۳-۱ معنای قاعده..... ۶۳
- ۶۴..... ۳-۲ موضوع قاعده..... ۶۴
- ۶۴..... ۳-۳ مراد از وجوب در قاعده..... ۶۴
- ۶۵..... ۳-۴ مراد از دفع..... ۶۵
- ۶۶..... ۳-۵ ضررهای احتمالی ساخت سلاح هسته‌ای..... ۶۶
- ۶۷..... ۳-۶ بررسی دلیل:..... ۶۷
- ۶۸..... نتیجه‌گیری..... ۶۸
- ۶۸..... گفتار دوم: بررسی ادله جواز ساخت سلاح هسته‌ای..... ۶۸
- ۶۸..... ۱- استدلال به فقره پایانی روایت امام صادق (ع)..... ۶۸
- ۶۸..... ۱-۱ بیان روایت..... ۶۸
- ۶۹..... ۱-۲ ترجمه روایت:..... ۶۹
- ۶۹..... ۱-۳ توضیح استثناء به کار رفته در روایت..... ۶۹
- ۷۰..... ۱-۴ معنای لغوی منفعت..... ۷۰
- ۷۰..... ۱-۵ منفعت محله ساخت سلاح هسته‌ای (بازدارندگی هسته‌ای)..... ۷۰

- ۶-۱ بیان استدلال: ۷۱
- ۷-۱ توضیح استدلال: ۷۱
- ۸-۱ بررسی دلیل: ۷۲
- ۲- استدلال به آیه ۶۰ سوره انفال (وجوب آمادگی دفاعی) ۷۳
- ۱-۲ ترجمه: ۷۴
- ۲-۲ تفسیر ۷۴
- ۳-۲ مراد از قوه و رباط الخیل ۷۵
- ۳- استدلال به اصل عملی براءت ۷۷
- ۳-۱ تعریف اصل براءت ۷۷
- ۳-۲ انواع براءت ۷۸
- ۳-۳ مجرای اصل براءت ۷۹
- ۳-۴ شرایط عمل به اصل براءت ۸۰
- ۳-۵ کیفیت استدلال: ۸۰
- نتیجه گیری: ۸۱
- فصل چهارم: مبانی فقهی استفاده از سلاح های هسته ای ۸۲
- گفتار اول: بررسی ادله حرمت استفاده از سلاح های هسته ای ۸۳
- ۱- حرمت نسل کشی ۸۳
- ۱-۱ تاریخ و پاره ای از علل کشتار جمعی ۸۳
- ۱-۲ تعریف و ماهیت ۸۴
- ۱-۳ نسل کشی از دیدگاه اسلام ۸۵
- ۲- اصل منع اعتدا ۹۳
- ۲-۱ ادله قرآنی ۹۴

- ۲-۳ جمع بندی ۱۰۲
- ۳- سیره معصومین در برخورد با غیر نظامیان ۱۰۲
- ۳-۱ سیره پیامبر اکرم (ص) ۱۰۳
- ۳-۲ سیره امیر المومنین (ع) ۱۰۵
- ۳-۳ سیره امام سجاده (ع) ۱۰۶
- ۳-۴ نتیجه گیری ۱۱۰
- ۴- لزوم رعایت تفکیک در حملات مسلحانه ۱۱۱
- ۴-۱ تفکیک میان غیر نظامیان (غیر مقاتلین) و رزمندگان (مقاتلین)، ۱۱۱
- ۴-۲ تفکیک میان اهداف غیر نظامی (اموال غیر نظامی) و اهداف نظامی ۱۱۳
- ۴-۳ نتیجه گیری ۱۱۵
- ۵- قاعده لاضرر ۱۱۶
- ۵-۱ تعریف قاعده لاضرر ۱۱۶
- ۵-۲ اهمیت قاعده ۱۱۶
- ۵-۳ معنای ضرر و ضرار ۱۱۶
- ۵-۴ قلمرو «لاضرر و لاضرار» ۱۱۷
- ۵-۵ مفاد قاعده ۱۱۸
- ۵-۶ مستندات قاعده لاضرر ۱۱۹
- ۵-۷ استدلال به قاعده ۱۲۳
- ۶- قاعده اثم ۱۲۴
- ۶-۱ تعریف قاعده ۱۲۴
- ۶-۲ مستندات قاعده ۱۲۵
- ۶-۳ استدلال به قاعده ۱۳۱
- ۷- قاعده وزر (اصل شخصی بودن مجازات) ۱۳۱

- ۱-۷ معنای قاعده ۱۳۲
- ۲-۷ ادله قاعده ۱۳۳
- ۳-۷ استدلال به قاعده ۱۴۰
- ۸- نظرات علما و مراجع تقلید ۱۴۰
- گفتار دوم: بررسی ادله جواز استفاده از سلاح های هسته ای ۱۴۲
- قاعده مقابله به مثل ۱۴۲
- ۱- مفهوم قاعده در لغت و اصطلاح قرآنی ۱۴۳
- ۲- مستندات قاعده مقابله به مثل ۱۴۶
- ۳- اقدامات تلافی جویانه ۱۴۹
- ۴- تقدم قواعد بشردوستانه بر قاعده‌ی مقابله به مثل و عدالت ۱۵۱
- ۵- نتیجه‌گیری ۱۵۹
- نتیجه‌گیری پایانی ۱۶۱

مقدمه

جوامع بشری از گذشته‌های بسیار دور با واژگان جنگ و صلح آشنا بوده‌اند. به ندرت جامعه‌ای را می‌توان یافت که جنگ را نیازموده و تلخ و شیرین شکستها و پیروزیها را نچشیده باشد.

تجاوز و دفاع، دو روی زشت و زیبای سکه جنگ و کارزارند که خاستگاهشان، قدرت‌طلبیها و برتری‌جوییها از یک سو، و ستم‌ستیزیها و عدالت‌خواهیها از سوی دیگر بوده است؛ جاه‌طلبان از راه جنگ، در صدد گسترش دامنه نفوذ و سلطه خویش برآمده‌اند، عدالت‌خواهان نیز به ناچار برای دفاع از عزت و شرافت خویش به جنگ روی آورده و در برابر تجاوزگران، میدان کارزار را رها نکرده‌اند تا مبادا فساد و تباهی، پهنه گیتی را درنوردد و زمین با همه گستره‌اش برای شایستگان و وارستگان تنگ شود.

پس از طلوع خورشید اسلام از افق جزیره‌العرب و دعوت همگانی پیامبر (ص)، بسیاری از مشرکان و یهودیان بنای ستیز و خصومت گذاشتند و برای محو اسلام و گروندگان اندکش، به جنگ دست یازیدند. مسلمانان هم با نزول آیه اذن جهاد (حج / ۳۹)، اجازه یافتند تا از دین خدا و کیان اسلام دفاع کنند. از آن پس، نبردهای متعددی میان مسلمانان و مشرکان و یهودیان رخ داد و آیات جهاد و دفاع به تدریج بر پیامبر (ص) فرورستاده شد. در این آیات، مبانی عقیدتی، اخلاقی، سیاسی و فقهی جهاد و دفاع و پاره‌ای از مسائل تاریخی و نظامی نبردهای مسلمانان با تجاوزگران تبیین گردیده است. افزون بر آیات، در روایات و سیره عملی پیامبر (ص) و حضرت علی (ع) نیز ابعاد گوناگون

مبانی فقهی ساخت و استفاده از سلاح هسته 2

ای.....

جهاد و دفاع به‌ویژه بعد نظامی آن مانند اصول و فنون جنگ، تاکتیکها و شیوه‌های جنگی، آماده‌سازی و تجهیز لشکر، ساماندهی سپاه و سازماندهی نیروها، جنگ روانی و ... روشن شده است.

درنگ در این دو منبع غنی و ارزشمند، هر انسان ژرف‌نگر و آگاهی را بدین مهم رهنمون می‌شود که اسلام همچنان که در عرصه‌های سیاست و اقتصاد و اخلاق از نظامهای مستقلی برخوردار است، در زمینه جنگ و دفاع نیز دارای نظام است. در این نظام، مؤلفه‌هایی مانند ماهیت، اهداف، شرایط و قوانین و مقررات جنگ و صلح، ابزارها و تسلیحات نظامی، عوامل پیروزی و شکست، وظایف و ویژگیهای فرماندهان و نیروها و بسیاری دیگر از مسائل دفاعی وجود دارد. از مباحث مهم نظام دفاعی اسلام، مبحث ابزارها و تسلیحات نظامی است که تحقیق بدان پرداخته است.

در عصر ما و بر پایه دانش و فناوری جدیدی به نام دانش هسته‌یی که به عنوان یک موهبت الهی می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد، ابزار نوظهوری تحت عنوان سلاح هسته‌یی ساخته شد که تاکنون به عنوان خطرناک‌ترین، مخرب‌ترین و بحث‌انگیزترین ابزار جنگی و نیز مهمترین سلاح از سلاح‌های کشتارجمعی (WMD) و غیرمتعارف یا استراتژیک شناخته شده است، البته در هر عصری، سلاح خاصی به عنوان سلاح استراتژیک مطرح بوده و با تولید سلاح برتر در دوره‌های بعدی، ویژگی‌های سلاح استراتژیک به دوره بعد منتقل می‌شود.

در عصر ما موضع دین اسلام در قبال سلاح هسته‌ای همیشه مورد پرسش بوده است. اسلام‌شناسان و صاحب‌نظران دینی فراوانی که گروه اکثریت و غالب را تشکیل می‌دهند، با توجه به روح صلح طلبانه اسلام همواره تعارض این سلاح را با آموزه‌های اسلامی بیان کرده‌اند.

بررسی آیات قرآن و روایات اسلامی در مورد آداب جنگ این حقیقت را به وضوح ثابت می‌کند که اسلام مسائل اخلاقی و انسانی را حتی در خشونت‌بارترین صحنه‌های زندگی یعنی میدان جنگ نادیده نگرفته و همه جا قهر را با لطف و خشونت را با رحمت، عجین ساخته است.

فصل اول:

کلیات

بیان مسأله

انرژی هسته ای دارای کاربردهای گوناگونی است. در یک تقسیم بندی کلی، کاربرد های انرژی هسته ای در دو بخش نظامی و غیر نظامی با اهداف صلح جویانه قرار می گیرد.

در خصوص کاربردهای انرژی هسته ای در بخش نظامی سوال اساسی این است که مبانی ساخت و استفاده از سلاح هسته ای کدامند؟ این تحقیق در صدد است به این سوال اساسی پاسخ دهد. برای این کار لازم است نظریات فقها در این خصوص بررسی شده و آیات و روایات و سیره معصومین (ع) مورد دقت نظر قرار گرفته شود. این پژوهش به دیدگاه مخالفان و موافقان سلاح هسته ای پرداخته و با استفاده از آیات و روایات موجود آنها را مورد نقد و بررسی قرار می دهد.

اهداف:

- ۱- تبیین دقیق حکم شرعی ساخت سلاح هسته ای
- ۲- تبیین دقیق حکم شرعی کاربرد و استفاده از سلاح هسته ای
- ۳- پاسخ دهی قاطعانه به پیش داوریها و توطئه های دشمنان اسلام و ایران در خصوص فعالیت هسته ای ایران

سوالات تحقیق

سوالات اصلی:

- ۱- حکم شرعی ساخت سلاح های هسته ای چیست؟
- ۲- حکم شرعی کاربرد سلاح های هسته ای چیست؟

سوالات فرعی:

- ۱- آیا با استفاده از قاعده عقلی و جواب دفع ضرر محتمل می توان حرمت ساخت سلاح های هسته ای را استنباط کرد؟
- ۲- آیا با استفاده از اصل عملی براءت می توان جواز ساخت سلاح های هسته ای را استنباط کرد؟

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه های اصلی

- ۱- تولید سلاح هسته ای حرام است.
- ۲- استفاده از سلاح هسته ای حرام است.

فرضیه های فرعی

- ۱- قاعده وجوب دفع ضرر محتمل مختص عقاب اخروی است و در این بحث قابل طرح نیست.
- ۲- قاعده وجوب دفع ضرر محتمل دلیل مناسبی برای اثبات حرمت ساخت سلاح هسته ای است.
- ۳- به دلیل وجود برخی عمومات در بحث جهاد، مجالی برای استفاده از اصل برائت باقی نمی ماند.
- ۴- در صورت نبود دلیل و اماره شرعی، اصل برائت دلیل مناسبی برای اثبات جواز ساخت سلاح های هسته ای است.

پیشینه موضوع:

این مسأله از مسائل جدید در فقه به شمار می رود و پیشینه چندانی در ایران و جهان ندارد. اما در کتابهای فقهی موارد مشابه آن مانند پرتاب آتش بر دشمنان اسلام به وسیله منجنیق و حتی مسموم کردن آنها و ... وجود دارد. می توان همه این موارد و نمونه ها را از مصادیق سلاح های کشتار جمعی دانست. با توجه به جستجوی انجام شده می توان گفت در خصوص ساخت سلاح های هسته ای تا کنون اثر قابل توجهی تولید نشده است. اما درباره کاربرد سلاح های کشتار جمعی پاره ای از قواعد عام فقهی و تعدادی قاعده در خصوص جنگ و جهاد وجود دارد.

شرح روش اجرای تحقیق:

روش اجرای تحقیق کتابخانه ای و تحلیلی می باشد. در این روش ادله قرآنی، روایی و عقلی مسأله مورد بحث و تحلیل کارشناسانه قرار می گیرد سپس نظری که دارای پشتوانه علمی کافی باشد معرفی می شود.

روش اجرای تحقیق به این شرح است:

۱ - بیان استدلال های مخالفان و موافقان ساخت و کاربرد سلاح های هسته ای

۲ - بررسی هر کدام از استدلال ها

۳ - جمع بندی و نتیجه گیری در پایان هر گفتار

جنبه های نوآوری تحقیق:

یکی از بارزترین جنبه های نوآوری در این تحقیق که در میان تحقیقات و مقالات منتشر شده به چشم نمی خورد بحث ساخت سلاح هسته ای است. در تحقیقات انجام شده معمولاً به کاربرد و استفاده از سلاح های هسته ای پرداخته می شود و محققان متعرض موضوع ساخت سلاح هسته نمی شوند. از دیگر جنبه های نوآوری در این تحقیق این است که درباره حرمت کاربرد سلاح های هسته ای ادله متنوع قرآنی، روایی بیان شده و به چند قاعده فقهی نیز اشاره شده است. شاید بتوان گفت تنوع ادله به کار رفته در این تحقیق، در مقالات و تحقیقات دیگر دیده نمی شود.